

OPONENTSKÝ POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI

NÁZEV PRÁCE: Vizuální vnímání femininity a maskulinity u dětí předškolního věku

AUTORKA PRÁCE: Tereza Hanzlíková

Bakalářská práce Terezy Hanzlíkové se věnuje otázce, jak děti předškolního věku rozpoznávají neznámou (resp. generalizovanou) ženu a muže, tedy na základě jakých vnějších atributů. Jedná se o téma studované v kognitivně-psychologické tradici genderových schémat i v sociálně-psychologické tradici genderových stereotypů. Autorka vychází z obou těchto tradic (byť převažuje kognitivně-psychologická) a snaží se s použitím jejich klíčových konceptů zjistit, kde a proč je pro dívky a chlapce ve věku 3 až 6 let hranice mezi maskulinní a femininní úpravou zevnějšku. Nejsilnější inspirací pro autorku byly studie H. Tenenbaum (2010), na které teoreticky i metodologicky navazovala.

Teoretická část obsahuje všechna relevantní témata. Jen u několika lze namítnout, že nemají vazbu na výzkumné téma, např. u přehledu teorií formování genderové identity. Nicméně oceňuji, že se autorka snažila u většiny prezentovaných teoretických poznatků o jejich explicitní aplikaci na zvolené výzkumné téma. Celá část tak skutečně představuje teoretická východiska pro vlastní výzkum.

Autorce se podařilo do výzkumu zapojit 37 dětí, s nimiž vedla individuální rozhovory. Data z nich pak analyzovala za pomoci obsahové kvalitativní a kvantitativní analýzy. Výstupem byly přehledné tabulky s výskytem uváděných atributů, které umožňovaly snadno srovnávat jednotlivé podskupiny dětí. Lze ovšem namítnout, že se tím analýza stala schématictější a povrchnější. V případě, že by autorka použila otevřenější kvalitativní rozhovory, mohla by následně použít tematickou analýzu, která by jistě odhalila i nové roviny. Ovšem pro děti předškolního věku není takový typ rozhovoru vhodný (ba ani možný).

Autorka aktivně hledala vhodnou formu dotazování pro tak malé děti. Nakonec zvolila rozhovor nad vizuálním podnětovým materiálem, kterým byly lidské postavy s různými typy účesů a oblečení. Ty děti nebo sama výzkumnice postupně měnila na základě otázek, jak děti poznají ženu/dívku a jak muže/chlapce. Tento postup považuji za originální, a ačkoliv má některé slabiny, je užitečné, že jej autorka ve svém výzkumu vyzkoušela. V rámci obhajoby prosím, aby podrobněji rozvedla, jak se jí zvolený postup osvědčil, kde jsou jeho limity a jaké případné vylepšení by doporučovala.

Ve vnímané hranici maskulinního a femininního vzhledu nebyl prokázán rozdíl mezi dívkami a chlapci, avšak rozdíl mezi mladšími a staršími předškolními dětmi se zdá být silný. Vývojový vzorec tak potvrzuje snižování primární flexibility, která souvisí s neznalostí genderových stereotypů, a nárůst rigidity, která provází osvojování a budování genderových stereotypů. Výsledky také naznačují, že hranice mezi maskulinní a femininní postavou je pro děti definována nejen konkrétními atributy (které jsou důležitější než jiné), ale také jejich množstvím. Má tento nález oporu v jiných teoriích kognitivní psychologii?

Z hlediska praktické relevance výzkumných zjištění kladu autorce otázku, jaká by mohla dát doporučení pro vedení dětí v mateřských školách a v rodinách. Autorka uvádí doporučení týkající se učitelských reakcí na genderově atypické dětské projevy, což však přímo nesouvisí s realizovaným

výzkumem. Jaká doporučení by uvedla pro snižování genderové rigidity (pokud její snižování pokládá za žádoucí)?

Text práce má necelých 60 stran, tedy v doporučeném rozsahu. Z formálního hlediska práce splňuje požadavky na závěrečné práce. Autorka vycházela z 24 publikací, z nichž podstatná část je cizojazyčná.

Závěr: Bakalářská práce Terezy Hanzlíkové je originálním příspěvkem ke studiu utváření genderových představ. Autorka prokázala své badatelské schopnosti. Text splňuje požadavky na závěrečné práce na katedře psychologie PedF UK. Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 20. 5. 2017

Irena Smetáčková